

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – neretvanska županija
OPĆINA PROZOR – RAMA
Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

INFORMACIJA

O STANJU GOSPODARSTVA I OBLASTI ZAPOŠLJAVANJA
U OPĆINI PROZOR-RAMA

Prozor-Rama, srpanj 2025. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	4
2. PREGLED STANJA PO POJEDINIM POKAZATELJIMA	4
2.1. Vrste registriranih obrta i srodnih djelatnosti s danom 31.12.2024. godine.....	4
2.1.1. Obrt i srodne djelatnosti	5
2.2. Tržište radne snage	6
2.3. Prosječna neto plaća	7
2.4. Umirovljenici.....	8
2.5. Vanjskotrgovinska razmjena	8
2.6. Indeks razvijenosti.....	8
3. JAVNA PODUZEĆA U OPĆINI PROZOR-RAMA.....	10
4. AKTIVNOSTI, MJERE I PROJEKTI ZA POBOLJŠANJE STANJA U OBLASTI GOSPODARSTVA U OPĆINI PROZOR – RAMA	11
4.1. Strateški dokumenti i razvojni programi na razini općine Prozor - Rama.....	12
4.2. Razvojni projekti i Program poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama za 2024.....	12
4.3. Projekti iz oblasti turizma.....	14
4.4. Projekti, programi i provedbene aktivnosti za naredni period.....	15
5. ZAKLJUČAK.....	17

1. UVOD

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije Općine Prozor-Rama je, koristeći raspoložive izvore i svoju nadležnost, izradila ovu Informaciju.

Ne uzimajući u obzir činjenicu da je entitet Federacija BiH i država Bosna i Hercegovina nadležna za donošenje mjera makroekonomske politike, Općina Prozor-Rama je nastojala na lokalnoj razini, svojim projektima, mjerama i suradnjom, učiniti gospodarsku klimu što pogodnijom za poduzetnike i općenito za gospodarski razvoj.

Informacija o stanju gospodarstva i oblasti zapošljavanja u Općini Prozor-Rama analizira strukturu poslovnih subjekata (pravne i fizičke osobe), razvrstanih po djelatnostima, što može biti značajno za donošenje odluka važnih za sve sfere javnog života u ovoj općini.

2. PREGLED STANJA PO POJEDINIM POKAZATELJIMA

Analiza socioekonomskih pokazatelja (tržište radne snage, prosječna neto plaća, vrste i broj isplaćenih mirovina, vanjsko-trgovinska razmjena) temelj su za dobivanje značajnog podatka o stupnju razvijenosti Općine Prozor-Rama u Hercegovačko-neretvanskoj županiji i Federaciji BiH.

Temeljem iskazanih stanja planiraju se aktivnosti, programi, projekti i mjere za poboljšanje stanja u oblasti gospodarstva i zapošljavanja, a sve u skladu sa Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2022.-2027.

2.1. Vrste registriranih obrta i srodnih djelatnosti s danom 31.12.2024. godine

Po podacima iz Registra izdanih odobrenja- rješenja za osnivanje radnje ili obavljanje djelatnosti, s danom 31.12.2024. godine, odobrenje - rješenje za osnivanje radnje ili obavljanje djelatnosti posjeduje, ukupno **191** (stotinudevedesetjedna) fizička osoba u osnovnom, dopunskom i dodatnom zanimanju, (2019-184, 2020- 184, 2021-199 i 2022-187 i 2023.-191.) i to za:

- **18** trgovinskih radnji, (2018.-30, 2019-28, 2020.-25, 2021-27, 2022-23 i 2023.-21.)
- **40** ugostiteljskih radnji, (2018.-32, 2019-33, 2020.-33, 2021-35, 2022-33, i 2023.-23.),
- **139** obrta i srodnih djelatnosti, od toga:
 - (89) u osnovnom zanimanju (od toga su 38 poljoprivrednih djelatnosti), (2018.-83, 2019-89, 2020.-91, 2021-93, 2022-85, i 2023.38.),
 - (47) dopunskih djelatnosti (obrt i srodne djelatnosti), (2018.-29, 2019-31, 2020.-33, 2021-41, 2022-44 i 2023.-47),
 - (3) dodatne djelatnosti (obrt i srodna djelatnost), (2018.-2,2019-3, 2020.-2, 2021-3,2022- i 2023.-2.),

- **100** pravnih osoba (različite djelatnosti i za više vrsta djelatnosti u jednoj pravnoj osobi), (2018.-94, 2019-95, 2020.-95, 2021-98, 2022-99, i **2023.-100.**),
- **100** osoba, posjeduje rješenja za obavljanje prijevoza stvari za vlastite potrebe u poljoprivredi i drugim djelatnostima (2018.-83, 2019-89, 2020.-94, 2021-96, 2022-100 i 2023.-94,).

Od 139 registriranih obrta, u 26 su vlasnice žene, a 113 je muških vlasnika.

Od 40 registriranih ugostiteljskih radnji, 19 je vlasnica (žena) a 21 je vlasnik (muškarac).

Od 18 registriranih trgovinskih radnji 7 je vlasnica žena a u 11 su vlasnici muškaraci.

Sve ukupno registriranih 197 djelatnosti, 52 su vlasnice žene a u 145 muškarci, što je 26,4 % žena i 73,6 % muškaraca.

2.1.1. Obrt i srodne djelatnosti

U tablici 1. prikazane su vrste registriranih obrta i srodnih djelatnosti, zaključno s danom 31.12.2024.godine.

Tablica 1. Vrste registriranih obrta i srodnih djelatnosti

	Vrsta	Osnovno zanimanje	Dopunsko zanimanje	Dodatno zanimanje	Tradicijski stari obrt		UKUPNO
					osnovno	dopunsko	
1	Frizerski saloni	1	1		13		15
2	Prozvodnja ostale vanjske odjeće				2		2
3	Kemijska čistiona		1				1
4	Staklorezačka radnja	1					1
5	Zidarsko-fasaderska djelatnost	9					9
6	Internet portali/klub		1	1			2
7	Autolimarska radnja	1					1
8	Računovodstvena, knjigov. revizijske djelatnost	1	2				3
9	Rezanje, oblikovanje i obrada kamena				2		2
10	Pekarske radnje	2					2
11	Završni građevinski radovi	2					2
12	Automehaničarska radnja	2	1				3
13	Poljoprivredna djelatnost	38	8				46
14	Proizvodnja električne energije	1	24				25
15	Autopraone	2					2
16	Autoprijevozničke djelatnosti	1					1
17	Uslužne djelatnosti u svezi sa kopnenim		3				3

	prijevozom						
18	Taksi služba	2					2
19	Djelatnost auto škola	2					2
20	Foto video		1				1
21	Elektroinstalacijski radovi	2	2				4
22	Optika		1				1
23	Uvođenje instalacija vod. kanaliz., plin, grijanje i klima			1			1
24	Urarsko-zlatarsko-filigranska			1			1
25	Proizvodnja ostalih tekstilnih proizvoda				1		1
26	Površinska obrada i presvlačenje				1		1
27	Frizerski i drugi tretmani za uljepšavanje				1		1
28	Proizvodnja ostalog namještaja				1		1
29	Proizvodnja proizvoda od plastičnih masa za građevinarstvo		1				1
30	Proizvodnja proizvoda od drva		1TSO				1
31	Proizvodnja sokova od voća i povrća				1		1
UKUPNO		67	47	3		22	139

Izvor: Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

Podatci o odjavama po službenoj dužnosti:

U 2011. godini bilo je 15 odjava., u 2012. 33 odjave, u 2013. godini 86 odjava, u 2014. 63, u 2015. godini 24 odjave, u 2016. godini 13, u 2017. 40 odjava, u 2018. 9 odjava, u 2019. 17, u 2020. godini 2 odjave, u 2021. 3 odjave, u 2022. 3 odjave, u 2023. 11 i u 2024. godini 12 odjava, što je od 2011. do 31.12.2024. godine, ukupno 331 odjava.

Ovim odjavama urađeno je stvarno stanje-evidencija obrta u Općini Prozor – Rama.

2.2. Tržište radne snage

Tablica broj 2: Pregled evidentirane prosječne zaposlenosti/nezaposlenosti: 2015.-2024. godine

Godina	Prosjeak evidentirane zaposlenosti (stat. Bilteni)	Zaposlenost prema podacima Porezne uprave	Prosjeak evidentirane nezaposlenosti
2024.	1427	prema sjedištu poslodavca - 1420 prema prebivalištu uposlenika -1833	1710

2023.	1406	prema sjedištu poslodavca - 1377 prema prebivalištu uposlenika- 1832	1723
2022.	1421	prema sjedištu poslodavca - 1395 prema prebivalištu uposlenika-1833	1755
2021.	1439		1806
2020.	1412		1845
2019.	1431		1783
2018.	1414	-	1863
2017.	1173		1964
2016.	1184		1952
2015.	1166		1981

Izvor podataka : Služba za zapošljavanje HNŽ/K,-statistički bilteni i izvješća

Tablica broj 3: Procjena ukupnog broja stanovništva, radno sposobnog, aktivnog stanovništva i radne snage u Federaciji BiH, HNŽ/K i Općini Prozor-Rama u 2024. godini

Općina	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	Zaposlenost	Nezaposlenost	Radno sposobno stanovništvo	Radna snaga
Federacija BiH	2.144.748	542.136	260.298	1.463.527	807.958
Ukupno HNŽ/K	211.251	57.200	27.754	141.116	81.954
<i>Prozor-Rama</i>	12.823	1.427	1.710	9.186	3.137

Izvor podataka: Služba za zapošljavanje HNŽ/K

2.3. Prosječna neto plaća

Tablica broj 4: Prosječna neto plaća u 2024. godini

Općina	Prosječna neto plaća u KM	FBiH =100
Prozor-Rama	1.313,00	96

Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

Prosječna neto plaća u FBiH u 2024. godini iznosi 1.373,00 KM. Raspon prosječne neto plaće u jedinicama lokalne samouprave (JLS FBiH) se kreće od najniže u općini Domaljevac-Šamac (835,00 KM), do najviše u općini Centar Sarajevo (1.986,00 KM).

2.4. Umirovljenici

Tablica broj 5: Broj umirovljenika i iznos sredstava za mirovine u 2024. godini

Naziv općine	Vrste mirovine						Ukupno	
	Starosne		Invalidske		Obiteljske			
	Ukupno		Ukupno		Ukupno			
	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Prozor-Rama	910	619.973	160	80.052	477	235.161	1.547	935.186

Izvor podataka: Federalni Zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje

Tablica broj 6: Prosječna isplaćena mirovina u 2024. godini

Naziv općine	Broj zaposl. na 1 umirovljenika	Ukupna prosječna mirovina KM	Prosječna starosna mirovina KM	Prosječna invalidska mirovina KM	Prosječna obiteljska mirovina KM
Prozor-Rama	0,9	604,52	689,29	500,32	493,00

Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

2.5. Vanjskotrgovinska razmjena

Za ostale analize mogu biti korisni podaci o izvozu i uvozu općine Prozor – Rama:

Tablica broj 7: Vanjskotrgovinska razmjena u F BiH općine Prozor-Rama u 2024. god.

Općina	Izvoz u KM	Učešće u izvozu	Uvoz u KM	Učešće u uvozu	Pokrivenost uvoza izvozom%	Saldo robne razmjene KM
Prozor-Rama	2.618.941	0,02	5.415.671	0,03%	48,36	- 2.796.730

Obrada podataka: Federalni zavod za programiranje razvoja

2.6. Indeks razvijenosti

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih socioekonomskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne samouprave i županija/kantona.

Za izradu indeksa razvijenosti koriste se sljedeći indikatori:

- prihodi od poreza na dohodak po stanovniku
- stupanj zaposlenosti

- c) kretanje stanovništva
- d) udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu
- e) stupanj obrazovanja radne snage

Ciljevi izrade indeksa razvijenosti su uravnoteženi regionalni razvoj županija i jedinica lokalne samouprave u FBiH, kontinuirano unaprijeđenje javnih politika korištenjem rezultata indeksa razvijenosti, osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih finansijskih sredstava.

Koristi indeksa razvijenosti su unaprijeđenje razvojnog planiranja i implementacije strateških dokumenata u FBiH, učinkovitija raspodjela finansijskih sredstava, utvrđivanje kako predviđenih, tako i nepredviđenih pozitivnih i negativnih učinaka implementacije strateških dokumenata.

Federalni zavod za programiranje razvoja (FZZPR), u svrhu mjerenja sveukupnog utjecaja implementacije strateških dokumenata u FBiH, izrađuje indeks razvijenosti županija i jedinica lokalne samouprave na godišnjoj razini.

Tablica broj 8: Stupanj razvijenosti općine Prozor-Rama u 2018.-2024.

Godina	Prihodi od poreza na dohodak pc	Stupanj zaposlenosti	Kretanje stanovništva 2018-2024	Učešće starog stanovništva	Stupanj obrazovanja radne snage	Indeks	Rang	Grupa
2018	0,31	0,39	0,80	1,02	0,92	0,65	65	IV
2019	0,35	0,39	0,66	1,02	0,92	0,63	65	IV
2020	0,36	0,39	0,66	1,03	0,94	0,64	64	IV
2021	0,38	0,40	0,67	1,02	0,96	0,65	62	IV
2022	0,38	0,36	0,65	1,02	0,97	0,65	62	IV
2023	0,39	0,35	0,65	1,02	0,94	0,64	63	IV
2024	0,38	0,36	0,63	1,01	0,93	0,63	63	IV

Izvor i obrada podataka: Federalni Zavod za programiranje razvoja (za 2024.)

Indeks razvijenosti ukazuje da je klaster visoko razvijenih jedinica lokalne samouprave (JLS) vezan za glavni grad Bosne i Hercegovine Sarajevo.

Grupu I po indeksu razvijenosti čine Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Trnovo, Ilidža, Stari Grad, Novi Grad i Vogošća.

Grupu II čine većinom JLS koje su glavni gradovi županije/kantona, tj. Grad Mostar, Grad Tuzla, Grad Široki Brijeg i Grad Goražde. Zatim su općine Doboj-Jug, Hadžići, Čitluk, Tešanj i Ilijaš također u ovoj grupi.

U grupu III spadaju Grude, Grad Bihać, Grad Zenica, Vitez, Grad Visoko, Grad Gračanica, Kreševo, Neum, Banovići, Posušje, Grad Lukavac, Kiseljak, Grad Živinice, Usora, Kakanj, Novi Travnik, Jablanica, Grad Ljubuški, Grad Gradačac, Grad Konjic, Travnik, Doboj-Istok, Bugojno, Grad Čapljina, Žepče, Grad Srebrenik, Breza, Maglaj, Grad Orašje i Grad Livno.

U grupu IV (nerazvijene općine) spadaju Fojnica, Busovača, Olovo, Donji Vakuf, Grad Zavidovići, Grad Stolac, Jajce, Kupres, Vareš, Kalesija, Tomislavgrad, Grad Cazin, Gornji Vakuf-Uskoplje, Grad Bosanska Krupa, Odžak, Sanski Most, Prozor, Velika Kladuša, Kladanj i Bosanski Petrovac.

U V grupu (izrazito nerazvijene općine) spadaju Domaljevac-Šamac, Ravno, Glamoč, Drvar, Bužim, Ključ, Foča, Pale, Čelić, Bosansko Grahovo, Teočak, Sapna i Dobretići.

Ovdje treba uzeti u obzir činjenicu da metodologija prikupljanja statističkih podataka nije usklađena sa stvarnim stanjima, posebno u oblasti zaposlenosti i u oblasti bruto društvenog proizvoda, što ne daje realnu sliku o razvijenosti.

Napominjemo da se vrijednosti proizvodnje koje ostvaruju poslovni subjekti koji imaju proizvodnju u općini Prozor – Rama, a sjedište izvan općine Prozor – Rama, pripisuju mjestima gdje imaju sjedište, a ne Prozoru – Rami u kojoj ostvaruju proizvodnju. Radi se o značajnim vrijednostima, posebno u proizvodnji električne energije. U slučaju prikazivanja ove proizvodnje po mjestu stvarnog ostvarivanja proizvodnje, pokazatelji za općinu Prozor – Rama bili bi daleko povoljniji.

3. JAVNA PODUZEĆA U OPĆINI PROZOR-RAMA

Javna poduzeća kojima je osnivač Općinsko vijeće Prozor – Rama u proteklom razdoblju su poslovala na način prikazan u nastavku:

„Agencija za lokalni razvoj“ d.o.o.

Opći podaci o poduzeću

Općinsko vijeće ima udjel od 100% u ukupnom kapitalu Društva.

Organizacija rada i realizirane aktivnosti

Broj zaposlenih: 8 (osam)

Financijsko poslovanje (ostvareni rezultati poslovanja):

Ukupni prihodi: 292.986,00 KM

Ukupni rashodi: 313.598,00 KM

Gubitak razdoblja: 20.612,00 KM

„Javni prijevoz“ d.o.o.

Opći podaci o poduzeću

Osnivač: Općinsko vijeće Općine Prozor-Rama

Udio osnivača: 100%

Organizacija rada i realizirane aktivnosti

Broj zaposlenih: 29 (dvadesetdevet)

Aktivnosti u sektoru prijevoza:

- Prijevoz učenika osnovnih škola i Srednje škole Prozor
- Prijevoz radnika u tvornicu
- Prijevoz sportskih klubova i udruženja
- Prijevoz u turizmu
- Javni prijevoz građana

Financijsko poslovanje (ostvareni rezultati poslovanja):

Ukupni prihodi: 1.198.753,00 KM

Ukupni rashodi: 1.197.409,00 KM

Poslovni rezultat: 1.344,00 KM.

Javno poduzeće „Radio Rama“ d.o.o.

Organizacija rada

Broj zaposlenih: 12 (dvanaest)

Financijsko poslovanje (ostvareni rezultati poslovanja):

Ukupni prihodi: 378.841,00 KM

Ukupni rashodi: 378.395,00 KM

Neto dobit: 401,40 KM

Javno komunalno poduzeće „VODOGRAD“ d.o.o.

Opći podaci o poduzeću

Temeljni kapital: 7.844.714,00 KM

Udio osnivača Općinsko vijeće Prozor-Rama: 6.691.989,31 KM (85,31%)

Organizacija rada

Broj zaposlenih: 61(šesdesetjedan)

Financijsko poslovanje (ostvareni rezultati poslovanja):

Ukupni prihodi: 2.376.368,35 KM

Ukupni rashodi: 2.611.042,00 KM

Gubitak razdoblja: 234.674,00 KM

Obveze i potraživanja su iskazane u sljedećim iznosima:

Kratkoročne financijske obveze: 645.407,00 KM

Dugoročne financijske obveze: 339.408,00 KM

Potraživanja od kupaca: 455.341,00 KM

4. AKTIVNOSTI, MJERE I PROJEKTI ZA POBOLJŠANJE STANJA U OBLASTI GOSPODARSTVA U OPĆINI PROZOR – RAMA

Zbog ukupnog stanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja kao i nekih njegovih trendova rasta u negativnom smislu, općina Prozor-Rama, kroz različite mjere i provedbene aktivnosti, nastoji pomoći malim i srednjim gospodarskim subjektima, prije svega zadržati postojeći broj uposlenih i poboljšati uvjete za nova zapošljavanja.

Izdvajaju se vlastita proračunska sredstva (programi poticajnih mjera u gospodarstvu i poljoprivredi, kapitalna ulaganja, edukacija i dr.), traži se i koristi sudjelovanje viših razina vlasti te domaćih i inozemnih ulagača.

Općina Prozor-Rama, kroz realizaciju utvrđenih strateških projekata, razvojnih programa i mjera na ključnim područjima (od čega su neki u fazi realizacije a neki u pripremi) očekuje značajniji razvitak gospodarskog sektora u narednom periodu i otvaranje novih radnih mjesta.

4.1. Strateški dokumenti i razvojni programi na razini općine Prozor - Rama

U svom radu Općinske Službe se koriste slijedećim strateškim dokumentima koji utvrđuju glavne razvojne smjernice i potrebne mjere i aktivnosti:

- Strategije razvoja općine Prozor-Rama 2021.-2027. godine,
- Prostorni Plan općine Prozor-Rama 2010.-2020.,
Izmjene i dopune Prostornog Plana u (2015.,2017.,2019.,2022., i 2025.) godini,
- Regulacijski Plana centar Prozor 2015-2020. godine,
Izmjene i dopune Regulacijskog Plana u 2020. godini,
- Regulacijski Plan Šćit, (usvojen prednacr),
- Regulacijski plan Pograđe, (usvojen prednacr),
- Lokalni akcijski plan zaštite okoliša općine Prozor-Rama (LEAP).

Razvojni programi, mjere i aktivnosti oslonjeni na strateške dokumente su brojni. Oni su uglavnom višegodišnji, a najvažniji su slijedeći:

-Izgradnja infrastrukture (putovi, vodovod, rasvjeta) u funkciji poboljšanja općih uvjeta življenja stanovništva, posebno poboljšanja uvjeta za gospodarske djelatnosti. Izgrađenost putne mreže je vidljiva u Prozoru kao općinskom središtu ali do sada i u većini seoskih naselja. Izgrađenost vodovodne mreže također je dovela do toga da seoska naselja imaju preduvjete za civiliziran život, što je također preduvjet za gospodarski razvoj. Javna rasvjeta je također proširena na veći broj seoskih naselja i doprinosi osjećaju ugodnijeg življenja i boljih uvjeta za poslovanje.

4.2. Razvojni projekti i Program poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama za 2024.

Program poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama za 2024. godine

Tijekom 2024. godine nije bilo Javnog poziva za poticanje novog zapošljavanja, te je nastavljeno poticanje po ranijem Javnom pozivu zapošljavanja u GS Rama.

Izgradnja tvornice metalnih proizvoda „GS RAMA“ je ključni strateški projekt po Strategiji razvoja općine Prozor-Rama 2022.-2027. koji je u 2024. godini završen i stavljen u funkciju.

ReLOaD2

Regionalni program lokalne demokracije na Zapadnom Balkanu 2 (ReLOaD2) je nastavak inicijative podržane od strane Europske unije - Projekt jačanja lokalne demokracije i proširenog Regionalnog programa lokalne demokracije na Zapadnom Balkanu. Ovaj projekt financira Europska unija (EU) a provodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP).

2024. je bila završna godina projekta kad su se priveli kraju projekti započeti u prethodnoj godini. UNDP je angažirao eksterne eksperte da za svaku općinu ocjene uspješnost realizacije projekta za prethodne tri godine.

Samostalni javni poziv

Općina Prozor-Rama je 04.03.2024. objavila javni poziv za OCD koji je trajao u skladu s razvojnim ciljevima Strategije razvoja 2022-2027. Oblasti su obuhvatile mlade, kulturu, sport, socijalnu politiku, zaštitu okoliša i razvoj demokratije.

Evaluacija projektnih prijedloga uključivala je administrativnu provjeru, financijsku i operativnu analizu te ocjenu relevantnosti prijedloga. Komisija sastavljena od dva predstavnika Općine i jednog predstavnika OCD pregledala je 12 prijava, od kojih su sve bile pravovremene i ispravne. Od 12 prijavljenih projekata, odabrano je 10, s ukupnim proračunom od 50.000,00 KM. Među odabranima su projekti usmjereni na volontiranje, kulturne i sportske aktivnosti te poticanje demokratskog sudjelovanja.

Javni poziv Via Dinarica

Općina Prozor-Rama je aplicirala sa projektom "Otkrij i ponesi Ramu", ovaj projekt je usmjeren na unapređenje turističke infrastrukture i promociju destinacije kroz uspostavu informacijskog pulta i suvenirnice u općini Prozor-Rama. Ovim projektom podržava se razvoj zelene infrastrukture i poboljšanje turističke ponude u blizini staza i lokaliteta Via Dinarice, čime se povećava atraktivnost regije za turiste i lokalno stanovništvo.

Povezanost projekta s razvojnim strategijama općine ogleda se u unaprijeđenju turističke infrastrukture, poboljšanju promocije turističkih vrijednosti, podršci razvoju privatnog sektora i strateškom planu izgradnje turističkog centra. Info pult će služiti kao ključna točka za informiranje turista, dok će suvenirnica nuditi autentične proizvode koji odražavaju lokalnu tradiciju.

Javni poziv za podnošenje prijave za sufinansiranje projekata od značaja za jedinice lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine

Općina Prozor-Rama je aplicirala na javni poziv Vlade Federacije Bosne i Hercegovine s projektom "Rekonstrukcija ulica Vitomira Lukića i Ćire Truhelke". Ovim projektom planira se izgradnja kanalizacijske i vodovodne mreže uz modernizaciju cestovne infrastrukture radi unaprijeđenja životnih uvjeta lokalne zajednice. Što se tiče cestovne infrastrukture, projekt obuhvaća potpunu rekonstrukciju prometnice Ulica Vitomira Lukića i Ćire Truhelke. Planirana je izgradnja i trotoara duž cijele trase, što će omogućiti siguran i lakši prolaz pješaka i vozila. Paralelno s tim, predviđena je integracija kanalizacijske mreže. Projekt uključuje postavljanje cjevovoda za odvodnju otpadnih voda radi zaštite okoliša i poboljšanja sanitarnih uslova. Također, planira se proširenje vodovodne mreže radi osiguranja stabilne opskrbe pitkom vodom za sve korisnike u naselju.

Provedba projekta lokalne energetske tranzicije

U provedbi programa lokalne energetske tranzicije radilo se na značajnijem uključanju lokalnog stanovništva, dijaspore, domaćih i stranih investitora, uz naglasak na poboljšanje infrastrukture od strane elektroprivrednog sektora, uz uvjete očuvanosti eko sustava i uz suglasnost zainteresiranog stanovništva i udruga.

Izgradnja poslovne infrastrukture za stvaranje uvjeta bržeg razvoja poduzetništva (poslovne zone i drugi oblici poslovne infrastrukture)

Strategijom razvoja općine Prozor-Rama 2022. – 2027. god., predviđen je ključni strateški projekt Izgradnja i uređenje poslovnih zona i dr. infrastrukturnih projekata za razvoj poduzetništva u 2024. godini urađeno je slijedeće:

- Nabava i postavljanje svjetlosne signalizacije na raskrižju Splitske ulice u Prozoru;
- Asfaltiranje i uređenje dijela Splitske ulice – dodatni radovi;
- Izgradnja parkinga u poslovnoj zoni Bare kod Vitexa;

-Dodatni iskop u poslovnoj zoni Izlaz, formiranje radnih platoa na jugoistočnom dijelu tvornice GS - Rama i asfaltiranje zapadnog platoa i prilaza;
-Asfaltiranje južnog partera tvornice GS Rama.

4.3. Projekti iz oblasti turizma

Uređenje putova za razvoj ruralnog turizma

U okviru javnog poziva za dodjelu financijske potpore jedinicama lokalne samouprave sa područja HNŽ iz sredstava „Transfer nižima razinama vlasti“ utvrđenih Proračunom HNŽ za 2024. godinu aplicirano je Ministarstvu trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K, projektnim prijedlogom - Uređenje putova za razvoj ruralnoga turizma. Kroz ovaj projekt planira se urediti turistička infrastruktura na dijelovima općine po obodu Ramskog jezera, a samim tim bi se i poboljšala kvaliteta životna u selima u ruralnima područjima.

Općina Prozor-Rama je sa Ministarstvom trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K u listopadu 2024. godine potpisala Ugovor za sufinanciranje istog, u iznosu od 49.000,00 KM. Projekt je u fazi realizacije.

XII. tradicionalna veslačka regata „Lake to lake“

U sklopu javnoga poziva za dodjelu financijske potpore jedinicama lokalne samouprave sa područja HNŽ iz sredstava „Transferi nižima razinama vlasti (manifestacije iz turizma) utvrđenih Proračunom HNŽ za 2024. godinu aplicirano je **Ministarstvu trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K**, s projektnim prijedlogom/manifestaciju – XII. Tradicionalna veslačka regata „Lake to lake“ koja je održana na Ramskom jezeru. Na regati su nastupili natjecatelji iz veslačkoga kluba VK Rama i VK Ustirama iz općine Prozor-Rama, te preko 150 natjecatelja iz Hrvatske, točnije klubovi Veslački klub „Jadran“, VK „Gusar“, VK „Neptun“, VK „Biokovo“, HVK „Mornar, VK „Neretvanski gusar“, HVK „Marina Kaštela“, VK „Dupin“, VK „Pag“, VK „Dravske elektrane“,

Regata je održana 23.6.2024. godine na Ramskom jezeru. Ovogodišnja regata privukla je nešto veći broj klubova i natjecatelja zahvaljujući postavljenim olimpijskim albano stazama, što je samu regatu podiglo na jedan viši nivo.

Općina Prozor-Rama je sa Ministarstvom trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K u listopadu 2024. godine potpisala Ugovor za sufinanciranje projekta/manifestacije XII. tradicionalna veslačka regata „Lake to lake“ u iznosu od 9.940,00 KM. Projekt je uspješno realiziran.

Arheološka istraživanja na lokalitetu Gradac u Uzdolu u općini Prozor-Rama, podržan od Caritas Švicarska

U 2024. godini nastavljeni su istražni radovi u kasnoantičkom kompleksu radioničkog centra, prostora cisterne i rješavanje odnosa sakralnog objekta i prostora s njegove južne strane koji sugeriraju postojanje određene komunikacije, istraživanjem prapovijesnoga sloja, te konzervaciju pokretnog keramičkog i metalnog materijala.

Tijekom 2024. godine ovaj projekt je bio podržan od organizacije Caritas Švicarska, sa kojom Općina Prozor – Rama ima potpisan ugovor o sufinanciranju više oblasti u ukupnom iznosu od 200.000,00 KM, od čega po 100.000,00 KM osigurava svaka strana. Projekt se provodi u 2024. i 2025. godini.

4.4. Projekti, programi i provedbene aktivnosti za naredni period

Strategijom razvoja općine Prozor – Rama u razdoblju 2022.-2027. godine definirani su ključni strateški projekti kako slijedi:

DOVRŠETAK IZGRADNJE TVORNICE METALSKIH PROIZVODA GS RAMA

Kontinuirano se odrađuju aktivnosti na provedbi Ugovora potpisanog 26.4.2022.godine, između Općine Prozor-Rama i tvrtke GS HOLDING GmbH, Regensburg, Njemačka, a sve u cilju novog zapošljavanja.

Lokacija nove tvornice je u poslovnoj zoni „Izlaz“, za koju je osigurano zemljište cca 100 000 m². Tvornica je zanimljivog arhitektonskog izgleda koju čine proizvodna hala s popratnim postrojenjima, zatvorenog prostora od 9000 kvadratnih metara.

Prostor je namijenjen za više od 200 radnih mjesta gdje je predviđena izrada metalnih proizvoda za inozemnog partnera s planskim proširenjem proizvodnog programa na dijelove za električna dostavna vozila, čiji je razvoj u završnoj fazi.

Pored navedene proizvodnje uz tvornicu planira se izgraditi i veliki solarni park za proizvodnju električne energije za potrebe tvornice, a i za potrebe tržišta.

Ukupna vrijednost projekta se procjenjuje na oko 40.000.000,0 KM.

PROJEKT IZGRADNJE TURISTIČKOG CENTRA

Projekt predviđa izgradnju suvremenog turističkog objekta za smještaj 50 i više gostiju, sa sadržajima kao što su: vanjski sportski tereni, unutarnji sportski tereni i teretane, wellness i spa sadržaji, kongresne dvorane, restoran za prihvat većeg broja gostiju (300 i više)

– vrijednost programa za razdoblje od 2023. do 2027. : 10.000.000,00 KM.

IZGRADNJA I UREĐENJE POSLOVNIH ZONA I DRUGI INFRASTRUKTURNI PROJEKTI ZA RAZVOJ PODUZETNIŠTVA

Daljnjom izgradnjom poslovnih zona predviđeno je uređenje zemljišta i izgradnja kompletne poslovne infrastrukture za obavljanje gospodarskih djelatnosti, u cilju razvoja malog i srednjeg poduzetništva i otvaranje manjih radnih mjesta.

Osim poslovnih zona, raditi će se i na drugim oblicima poslovne infrastrukture.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 2.000.000,00 KM

IZGRADNJA PROŠIRENE VODOVODNE MREŽE I KANALIZACIJSKOG SUSTAVA

Projektom daljnje izgradnje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava predviđa se reguliranje te oblasti za preostala naselja koja nisu obuhvaćena vodoopskrbnom i kanalizacijskom mrežom, u kojima je moguće imati rješenja.

Realizacija projekta će doprinijeti poboljšanju kvalitete života stanovništva, poboljšanje sanitarno-higijenskih uvjeta, unaprjeđuje kvalitetu okoliša, kroz unaprjeđenje i proširenje sustava vodoopskrbe.

Ovim će značajno biti poboljšani uvjeti življenja u tim naseljima, uz velike pozitivne učinke po okoliš.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 7.000.000,00 KM

PROJEKTI ENERGETSKE TRANZICIJE

Projektima energetske tranzicije općina Prozor-Rama uključit će se u suvremene trendove koji na globalnoj razini predviđaju dekarbonizaciju, decentralizaciju, digitalizaciju.

Primjenom ovog koncepta kroz projekt energetske tranzicije općina će biti pridružena sektoru pametnih općina, s vlastitom proizvodnjom električne energije iz obnovljivih izvora u javnom sektoru kao i proizvodnjom od strane privatnog sektora i domaćinstava, koja će biti veća od ukupne potrošnje energije na razini općine.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027.: 1.500.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE I OPREMANJA GRADSKE TRŽNICE

Projekt dovršetka izgradnje i opremanja Gradske tržnice predviđa dovršetak započetog projekta i njegovo puštanje u funkciju s ciljem povećanja ekonomske konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača, obrta - tradicijskih zanata.

Planirano je da zelena tržnica bude poslovni objekt sa zatvorenim i otvorenim prostorom, podijeljen u 3 zone:

1. prodaja u natkrivenom otvorenom dijelu u razini prizemlja- planirana je za prodaju voća i povrća i druge robe

2. prodaja u zatvorenom dijelu građevine, prizemlje, planirana je za prodaju specifične lako kvarljive robe koja se ipak mora prodavati i skladištiti u kontroliranim uvjetima: meso, riba, mlijeko i mliječni proizvodi i druga lako kvarljiva hrana

3. prodaja na katu s ugostiteljskim sadržajima; na katu su planirana 4 veća i jedan manji poslovni prostor, kotlovnica, ured i restoran s kuhinjom.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 2.000.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE I OPREMANJA DJEČJEG VRTIĆA

Projekt „Dječji vrtić“ jedan je od kapitalnih projekata općine Prozor-Rama. Otvaranjem nove zgrade dječjeg vrtića (23.5.2024.) stvoreni su uvjeti za smještaj i čuvanje djece od najmlađih uzrasta do početka školovanja. Dječji vrtić ima sve sadržaje kako bi se po najnovijim standardima brinulo o oko 110 do 150 djece.

Dječji vrtić projektiran je sa sljedećim sadržajima:

-prizemlje, ulazna etaža s ulaznim hodnikom, četiri odjela za boravak djece po grupama s pripadajućim vanjskim prostorima, administrativni dio te ekonomski dio s posebnim ulazom koji se sastoji od kuhinje i pripadajućih prostora za grijanje i prostorije za domara s posebnim prostorom za skladištenje i popravak opreme

-suteran, u suterenskoj etaži su dvije jedinice za boravak jasličke djece s pripadajućim vanjskim prostorima te prostor više namjena sa spremištem i toaleti za goste

-prohodni i ravni krov, objekt je projektiran tako da je veći dio krova riješen kao prohodni ravni krov do kojeg se može doći liftom i vanjskim stubištem, a na njemu su predviđeni sadržaji za dječju igru.

Drugi dio krova je neprohodni ravni kosi krov.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027.: 2.000.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE EKO PARKA

Gospodarenje otpadom postalo je jedan od važnijih ciljeva suvremenog društva. Općina Prozor-Rama je, zajedno s Javnim komunalnim poduzećem Vodograd d. o. o., krenula u izgradnju Ekoparka. To je jedinstven projekt na teritoriju Bosne i Hercegovine i čini ga sortirnica krutog otpada, kompostana, reciklažno dvorište i pročistač otpadnih voda.

Vođeni činjenicom da otpad nije više smeće nego sekundarna sirovina u sklopu Ekoparka Prozor-Rama, izgrađena je sortirnica otpada za prikupljanje i razvrstavanje otpada kapaciteta 3 t/h gdje se razvrstava osam vrsta otpada (papir, karton, plastika, MET, PET, staklo i metal) te organski (biootpad)

otpad. Ulaganjem finansijskih sredstava u izgradnju odgovarajućih pogona za zbrinjavanje i recikliranje otpada, naša općina pokazuje razvijen nivo ekološke svijesti u svrhu zaštite ljudi i okoliša. Uz sortirnicu otpada započela je gradnja suvremene bioreakcijske kompostane otpada, gdje će se odlagati organski otpad i pod posebnim uvjetima i procesima dobivati kompost koji će se dalje koristiti u poljoprivredi ili pak cvjećarstvu.

Pored toga u sklopu Eko parka nalazit će se i pročistač otpadnih voda. Cilj pročistača je da se sve fekalije iz grada Prozora prikupe na jednom mjestu i kao takve pročiste na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda. Pročišćavanjem otpadnih voda održava se dobro stanje vodnog eko-sustava nizvodno kao i kvaliteta prirodnih voda tekućica.

Općina Prozor-Rama trenutno nema postrojenje za pročišćavanje i sve otpadne vode se slijevaju u otvorene tokove rijeka Prozorčice i Rame.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027.: 4.000.000,00 KM.

IZGRADNJA PROŠIRENE I POBOLJŠANE LOKALNE PUTNE MREŽE

Projekt izgradnje, rekonstrukcije, sanacije i probijanja novih trasa lokalne putne mreže stalni je projekt općine.

Realizacijom navedenog projekta naselja u ovoj općini dobit će kvalitetne pristupne putove i prilaze, dostojne potreba i vremena u kome živimo.

Rekonstrukcija gradskih ulica stalna je aktivnost Općine Prozor-Rama, a odnosi se na njihovo proširenje, postavljanja rubnjaka i pješačkih staza tamo gdje je to moguće, zamjena/polaganje tamponskog i asfaltnog sloja i uređenje i postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027.: 15.000.000,00 KM

Za provedbu projekata biti će potrebno nastaviti aktivnosti na osiguravanju potrebnih sredstava, a te aktivnosti uključuju i sudske sporove kojima je cilj uvođenje plaćanja naknada od strane elektroprivrednih poduzeća u iznosima koji su zakonom predviđeni.

5. ZAKLJUČAK

Praćenje stanja u oblasti gospodarstva s ciljem pokretanja aktivnosti kojima bi se stanje poboljšalo, stalna je zadaća općinske administracije. Tijekom izvještajnog razdoblja Općina je nastavila s ranije započetim aktivnostima na izgradnji poslovnog ambijenta i poslovne infrastrukture na području cijele općine s ciljem razvoja gospodarstva.

Provedbom projekata predviđenih Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2022. -2027. značajno će se popraviti i stanje u oblasti gospodarstva u ovoj općini. Posebno se to odnosi na projekt izgradnje tvornice GS Rama koja će uposliti veći broj lokalnog stanovništva, a čija uspješnost može doprinijeti osnivanju novih proizvodnih pogona i poboljšanju statusa ove općine mjerenoj indeksom razvijenosti. Poduzetim mjerama na razini Općine ublažiti će se posljedice izuzetno negativnih kretanja u kojima se nalazi Bosna i Hercegovina.

Naime, činjenica je da Bosna i Hercegovina već dugi niz godina zauzima najlošija mjesta na svim ljestvicama kojima se mjere uvjeti poslovanja, posebno po lakoći poslovanja kao indikatoru koji objektivno mjeri aspekte poslovne regulative za domaća poduzeća, po kojemu je BiH posljednja od europskih zemalja.

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije
Pomoćnik načelnika: Marija Mišura, mag.oec